

Воловодик Ірина Олександрівна
Студентка 2 курсу ОС «магістр» ННІОТ
Науковий керівник: к.е.н, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Квасниця О.В.
Західноукраїнський національний університет

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Виконання повноважень місцевими органами влади потребує здійснення видатків із відповідних бюджетів, відмінності у формуванні доходів та у складі й обсягах видатків бюджетів місцевого самоврядування обумовлюють необхідність проведення міжбюджетного регулювання. Основою міжбюджетного регулювання є розмежування видатків між ланками бюджетної системи, проведене відповідно до розподілу повноважень між центральними органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Вирівнювання бюджетної забезпеченості регіонів передбачає необхідність врахування особливостей місцевих бюджетів та їх впливу на формування обсягу видатків, зменшення фактичних диспропорцій між місцевими бюджетами.

Важливими перевагами розподілу бюджетних коштів шляхом проведення формульних розрахунків є розмежування видатків місцевих бюджетів на основі чіткої та стабільної формули, що дозволяє використовувати принципи перспективного планування і прийняти раціональні рішення щодо використання бюджетних коштів. Основою міжбюджетного регулювання є розмежування видатків і доходів між ланками бюджетної системи, проведене відповідно до розподілу повноважень між центральними органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Виконання таких повноважень залежить від діючої системи міжбюджетних відносин. Вирівнювання фінансового потенціалу територій є важливою передумовою справедливого розподілу доходів, без чіткого упорядкування функцій між центральними та місцевими органами державної влади у сфері надання суспільних послуг важко досягти ефективного розподілу фінансових ресурсів у межах економіки. Удосконалення

видаткової частини місцевих бюджетів має відбуватись у напрямі розширення власних видаткових повноважень органів місцевого самоврядування, виходячи із цілей досягнення ефективності використання коштів місцевих бюджетів, та встановлення чіткого розподілу повноважень між рівнями влади [1].

Доцільне наукове обґрунтування розмежування видатків між ланками бюджетної системи, визначальним фактором якого має стати ефективність використання бюджетних коштів. Крім того, досягнення оптимальності у сфері розподілу видаткових повноважень повинно спиратися на принцип, відповідно до якого місцеві органи влади мають відповідальність за фінансування тих суспільних благ, для яких важливим є врахування потреб місцевого населення. Зростання ролі місцевих органів влади в управлінні фінансовими ресурсами є запорукою вирішення проблем територіального розвитку. При цьому обґрунтоване закріплення за місцевим самоврядуванням видаткових повноважень на стабільній основі є визначальним чинником становлення дієздатної та ефективної місцевої влади та подальшого соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць.

Дослідження зарубіжного досвіду планування бюджетних видатків дозволило визначити пріоритетні напрями реформування вітчизняної системи планування видатків місцевого самоврядування, основними з яких мають бути: запровадження програмно-цільового методу та середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні, розробка та впровадження системи моніторингу й оцінки соціально-економічної результативності видатків місцевих бюджетів за допомогою якісних і кількісних показників. Євроінтеграційний розвиток держави передбачає ефективне рівномірне функціонування територій, здатних вирішувати завдання регіонального значення, що потребує відповідного фінансового забезпечення та реалізується через систему формування бюджетів місцевого рівня. Тому актуальним є питання удосконалення принципів планування видаткової частини місцевих бюджетів, основним з яких має бути підвищення зацікавленості місцевих органів влади на всіх рівнях управління в ефективності бюджетних видатків. Світовий досвід у сфері бюджетного

планування показує, що формування видаткової частини місцевих бюджетів повинно здійснюватись із урахуванням особливостей соціального й економічного розвитку країни та територій, що надасть можливість підвищити ступінь обґрунтованості та передбачуваності у проведенні бюджетної політики на рівні місцевого самоврядування [2].

Формування місцевих бюджетів має ґрунтуватись на прогнозних та програмних документах соціально-економічного розвитку територій. Вирішення зазначених питань можливе за умови застосування середньострокового планування видатків місцевих бюджетів, яке дозволяє зосередити увагу на пріоритетних цілях економічної політики на перспективний період. Середньострокове планування видатків місцевих бюджетів передбачає оцінку наявних ресурсів із урахуванням макроекономічних тенденцій, зокрема динаміки реального валового внутрішнього продукту, індексу споживчих цін, соціальних стандартів.

Необхідними складовими у системі управління видатками місцевих бюджетів мають стати контроль за використанням бюджетних коштів з метою оцінки рівня ефективності виконання місцевими органами влади видаткових повноважень. Для реалізації зазначеного доцільно використовувати такі групи показників: планові та фактичні бюджетні показники, фінансові коефіцієнти, показники результативності використання бюджетних коштів, показники вартості одиниці послуги, продукту.

На даний час існує потреба у підвищенні прозорості та ефективності видатків місцевих бюджетів, забезпеченні їх зв'язку із стратегічними цілями соціально-економічної політики адміністративно-територіальних одиниць. Одним із основних напрямів реформування місцевих бюджетів є запровадження системи їх формування, орієнтованої на виконання пріоритетних завдань розвитку регіонів у найбільш ефективний спосіб, зокрема із використанням програмно-цільового методу. Складовими програмно-цільового методу є бюджетні програми, їх відповідальні виконавці, паспорти цих програм, результативні показники бюджетних програм та фінансові інструменти,

притаманні цьому методу, моніторинг та оцінка ефективності виконання бюджетних програм. При програмно-цільовому методі увага зосереджується не стільки на розвитку мережі та утриманні штатів установ, скільки на результатах реалізації бюджетних програм. Використання програмно-цільового методу на місцевому рівні в умовах недостатності бюджетних коштів дозволить забезпечити збільшення інвестиційних і кредитних ресурсів [3].

Реалізація бюджетного процесу із застосуванням програмно-цільового методу має передбачати наступне:

- підвищення рівня прозорості та ефективності використання коштів місцевих бюджетів;

- посилення відповідальності розпорядників бюджетних коштів за досягнення кінцевих результатів та контролю за ефективністю здійснених видатків;

- планування видатків місцевих бюджетів на наступний бюджетний період із урахуванням соціально-економічних результатів, отриманих внаслідок реалізації бюджетних програм у попередньому періоді;

- формування бюджетних програм на основі пріоритетів державної та регіональної політики, стратегічних планів розвитку територій та галузей економіки на середньо- та довгострокову перспективу [4].

Розробка бюджетних програм місцевого самоврядування в галузях освіти, охорони здоров'я, культури, соціального забезпечення, фізичної культури та спорту, соціального захисту сім'ї, дітей та молоді, житлово-комунального господарства з метою посилення ступеню впливу регулювання міжбюджетних відносин на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць має здійснюватись із урахуванням єдиних методологічних підходів до формування місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом. Розроблено та запропоновано методологічні засади оцінки результативності бюджетних програм при складанні та виконанні місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом, що ґрунтуються на системі відповідних інтегрованих показників та передбачають оцінку таких складових: фінансової частини бюджетної програми,

результативності бюджетної програми, адміністративного управління бюджетною програмою, ефективності використання ресурсів бюджетної програми.

Проведений аналіз реалізації бюджетних програм головних розпорядників коштів місцевих бюджетів засвідчив певні позитивні досягнення економічного та соціального розвитку. Основними результатами реалізації бюджетних програм у галузі охорони здоров'я стали збільшення тривалості життя, у тому числі внаслідок придбання сучасного обладнання; у галузі освіти – модернізація навчально-матеріальної бази та покращення умов перебування дітей у навчальних закладах; у житлово-комунальній сфері – реконструкція та ремонт мереж водопостачання та водовідведення, поліпшення експлуатаційних якостей та технічного стану дорожнього господарства, економія електричної енергії завдяки впровадженню енергозберігаючих заходів та технологій. Запропоновані методологічні засади складання та виконання місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом сприятимуть переходу місцевих органів влади на більш ефективний рівень реалізації бюджетної політики, спрямований на зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування, перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент соціально-економічного розвитку територій [5]

У сучасних умовах особливого значення набуває питання використання місцевих бюджетів як інструменту соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць і фінансової основи забезпечення повноважень центральних та місцевих органів влади під час виконання закріплених за ними зобов'язань. Побудова ефективної моделі економіки потребує теоретичного переосмислення і практичного дослідження фінансових ресурсів місцевих органів влади, удосконалення видатків відповідних бюджетів, механізму їх планування й визначення ролі у збалансованому функціонуванні територій.

Список використаних джерел:

1. Іваненко В.О. Місце та роль місцевих податків і зборів у забезпеченні місцевого самоврядування. *Фінанси України*. 2005. № 4. С. 32-34.
2. Корягін М. Еволюція наукових поглядів на місцеві бюджети у світовій економічній думці. *Ефективність державного управління*. 2011. Вип. 28. С. 312-318.
3. Раделицький Ю.О., Галамай Р.Я., Симанич Н.Б. Імплементация досвіду ефективного адміністрування майнових податків розвинених країн у вітчизняну практику. *Економіка і держава*, 2019. №1, С. 68-72.
4. Раделицький Ю. О., Піхоцька О. М. Фінансова децентралізація: проблеми та перспективи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України : зб. наук. пр. Львів*, 2016. Вип. 6 (122). С. 103-107.
5. Новіков О.Є., Ключник А.В. Економічний потенціал сільських територій: теоретичний аспект. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2015. Вип. 2. Т. 1. С. 12-19.

Горецька Олеся Василівна

Студентка 2 курсу ОС «магістр» ННІОТ

Науковий керівник: к.е.н доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Мелих О.Ю.

Західноукраїнський національний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Перш за все слід зазначити, що Пенсійний фонд є одним із тих механізмів держави, основною функцією яких є здійснення соціального забезпечення громадян. Зокрема, по своїй суті Пенсійний фонд призначений для надання фінансової допомоги тим громадянам, що в силу тих чи інших причин втратили працездатність і не здатні самі себе забезпечувати. Засоби на надання такого роду фінансової допомоги поступають із державних фінансів.